

Steeds vaker waarschuwen watermanagers Nederland voor de verwachte stijging van de zeespiegel. Hou daar nu al rekening mee, is de boodschap. Deltacommissaris Peter Glas herinnerde het kabinet vorig jaar al aan effecten, als stijgende waterpeilen, een moeilijker afvoer van rivierwater naar zee en verzilting, die gevolgen hebben voor laag Nederland, langs uiterwaarden en buitendijkse gebieden. „Nieuwe investeringen in deze gebieden kunnen de toekomstige schadelast en/of aanpassingskosten vergroten”, schreef hij in een advies.

Ook wetenschappers roeren zich. „De Nederlandse watermachine gaat haperen”, zei onderzoeker Marjolijn Haasnoot in NRC bij de publicatie van een rapport van kennisinstituut Deltares, als overheden niet nu al rekening houden met maatregelen die over vijftig of honderd jaar nodig zullen blijken, tot aan het deels terugtrekken van Nederland naar het oosten. In een toelichting zegt Haasnoot dat het Nederlandse watermanagement „heel goed” is, naar het oosten maar dat „anticiperen” nodig is „om goed te blijven”.

Ruimte

Haasnoot: „Wij hebben alle mogelijke richtingen geschetst tegen zeespiegelstijging. In alle gevallen blijkt dat we ruimte nodig hebben, om rivieren te verruimen, dijken te verhogen, water te bergen. Die ruimte zullen we moeten reserveren. En in alle oplossingsrichtingen zullen we ook, om de klimaatdoelen te halen, de emissies uit veengebieden zoveel

KLIMAATVERANDERING

‘We moeten ons juist niet terugtrekken voor de stijgende zeespiegel’

Nederland moet zich niet nu al voorbereiden op scenario's in de heel verre toekomst, maar kan beter vertrouwen op waar het land al eeuwen goed is in: water buiten de deur houden. „Laat die zee maar komen.”

Door onze redacteur **Arjen Schreuder**

mogelijk moeten beperken.” Ook de waterschappen vinden dat ruimte moet worden gereserveerd „voor water en voor toekomstige dijkversterkingen”, aldus een woordvoerder.

Sommige waarschuwingen wekken verbazing, bezorgdheid en ronduitirritatie bij een andere school watermanagers: zij menen dat Nederland zich niet nu al moet voorbereiden op scenario's in de verre toekomst, maar beter kan vertrouwen op waar het land al eeuwen goed is in: water buiten de deur houden. Met de bouw van dijken en het ruimte geven aan rivierwater, maar ook met de bouw van grote waterwerken en pompen.

„We worden bang gemaakt”, signaleert ingenieur Dick Butijn, die zich sterk maakt voor een tweede kustlijn. „Laten we elkaar niet de put in praten”, zegt ook Bas Jonkman, hoogleraar waterbouwkunde aan de TU Delft. Hij wordt naar eigen zeggen „op de kast gejaagd” door scenario's waarin Nederland op lange termijn maar beter het westen kan prijsgeven, en nu al moet beginnen met verhuizen naar hogere gebieden in het oosten. „Wij Nederlanders bouwen over de hele wereld superveilige kustsystemen, van Singapore tot Texas en New York, en dan zouden we ons in eigen land moeten terugtrekken?” Het debat over zulke scenario's schaadt de reputatie van Nederland, ook als vestigingslocatie. „Zelfs de banken en verzekeraars worden onnodig bang gemaakt.”

Wateradviseur Ties Rijcken noemt suggesties om bij voorkeur niet meer te bouwen in lager gelegen gebieden onzinnig. Rijcken: „Zeespiegelstijging is vreselijk. Maar het debat erover heeft dogmatische en soms zelfs

religieuze trekjes. Moeten we nu al gebieden vrijhouden waarin niks meer mag gebeuren omdat we die ruimte over tientallen jaren of zelfs eeuwen misschien nodig hebben? Nee. We zijn ooit met acht miljoen inwoners en een klein bruto nationaal product in staat geweest een afsluitdijk te bouwen, en daarna de Deltawerken. En dan zouden we dat systeem nu niet in stand kunnen houden?”

‘Apocalyptische toestanden’

Er doen verschillende strategieën de ronde, variërend van de zee zoveel mogelijk buiten de deur houden, tot ‘meebewegen’ en wegtrekken naar het oosten. Vooral deze laatste richting moet het ontgelden. „Het is geen oplossing”, aldus Ties Rijcken. Terugtrekking leidt tot „apocalyptische toestanden” omdat huizen onverkoopt worden en alleen de rijken het verloederende westen kunnen verlaten. Ingenieur Dick Butijn vindt terugtrekken „een fancy idee” dat niettemin „ten dode opgeschreven” is. Butijn: „De maatschappelijke impact is ongelooflijk groot. Burgers, boeren en andere grondbezitters moeten massaal worden uitgekocht, wat duizenden miljarden zou kosten, dat is niet op te brengen. En ook in het oosten zal veel tegenstand zijn.”

De oproep, regelmatig te horen, om nu niet te bouwen in lage polders, of om overheidsgebouwen in hoger gelegen delen van Nederland neer te zetten, is „onverstandig”, zegt hoogleraar Jonkman: „Ik mis de onderbouwing. De pleidooien voor terugtrekken en ruimte vrijhouden zijn gebaseerd op projecties van zeespiegelstijging die we pas over eeuwen kunnen verwachten. We kunnen de zee-

Plan voor een tweede kustlijn

spiegelstijging voorlopig prima aan. Er moeten huizen worden gebouwd, rekening houdend met waterrisico's.”

Ook volgens wetenschappelijk directeur Bas Kolen van adviesbureau HKV lijn in water is er „geen noodzaak” Nederland nu al voor te bereiden op een mogelijke aftocht naar hoger gelegen gebieden. „Dat is voorbarig. Waar het om gaat, is een evenwichtige beoordeeling te maken of we met het huidige waterbeleid de kans op overlijden door een overstroming zo klein mogelijk houden. Ook is de vraag of de kosten van de maatregelen en het ruimtebeslag acceptabel zijn.”

Hij vindt het verstandig om na te denken over locaties van woningen om de kwetsbaarheid voor overstromingen te verkleinen. „Maar zonder de delta te verlaten.” En nog iets: ook nu al verschillen de risico's op overstromingen per regio. Jonkman: „Het is niet zo simpel dat de risico's in polders hoog zijn en in hoog Nederland laag. Zo is de kans op natte voeten in de Limburgse Geul veel groter dan in een bebouwde diepe polder in West-Nederland met goed waterbeheer.”

Niet op een berg gaan zitten

Wat de watermanagers kortom willen zeggen, is dat er genoeg andere manieren zijn om niet nat te worden dan op een berg te gaan zitten. Daartoe behoort het verruimen van rivieren, zandsuppleties voor de kust, de aanleg van natuurlijke vooroeveren, en het versterken van dijken. Als voorbeeld noemt hoogleraar Jonkman een dijk bij het Zeeuwse Kruieningen, die in zeventig jaar met bijna vijf meter is verhoogd en drie keer zo breed is geworden. „Voor de zeespiegelstijging moet er de komende eeuwen nog een of twee meter bij. En dat zouden we niet kunnen?”

Als alternatief voor dijkversterkingen, die relatief duur zijn, presenteert Ties Rijcken binnenkort een plan voor een tweede stormvloedkering in de Nieuwe Waterweg bij Rotterdam, achter de huidige Maeslantkering. Het is een honderdvijftig meter hoge boog die bij storm kan worden neergelaten, en die met één tot twee miljard „goedkoper is dan het verhogen van vijfhonderd kilometer dijken erachter”. „Laat die zee maar komen”, zegt Rijcken. „We kunnen het aan.” De bouw van de Hollandkering, zoals hij alvast is gedoopt, moet gecombineerd worden met extra gemalen om bij het sluiten van de kering het rivierwater toch naar zee te pompen.

Een alternatief voor pompen is een tweede kustlijn, de Haakse Zeedijk, zoals ingenieur Dick Butijn bepleit. Door een dijk op tien tot dertig kilometer uit de kust ontstaat een gigantisch meer, met ruimte die in de rest van Nederland ontbreekt om „gedurende tien dagen” rivierwater te bergen. Zo'n meer maakt Nederland minder afhankelijk van pompen en dat is nodig, aldus Butijn. „Pompen draaien op elektriciteit maar de levering daarvan is niet altijd zeker.” Butijn maakt de vergelijking met een hoge flat. „Wil je als bewoner van de bovenste verdieping afhankelijk zijn van de lift? Of zou je ook een trapenhuis willen hebben?” Hij ziet zijn plan als „uiteindelijk de enig mogelijke variant” tegen zeespiegelstijging.

Dat valt nog bezien; er liggen ook andere visies. Hoogleraar Jonkman: „Laten we concrete plannen voor de eerste knelpunten uitwerken. Zoals strategieën voor het gebied rond Rotterdam: een nieuwe stormvloedkering, een dam met sluisen of juist een open rivier met veel natuur. En deze dan beoordelen op bijdragen aan waterveiligheid, stadsontwikkeling, haven en economie en natuur.”

”

Laten we elkaar niet de put in praten

Bas Jonkman hoogleraar waterbouwkunde aan de TU Delft

Ontwerp voor een tweede stormvloedkering in de Nieuwe Waterweg – te zien terwijl hij openstaat – van TU Delft, Royal Haskoning DHV en HKV lijn in water